

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU INTERPRETAREA

prevederilor articolului 72 alin. (3) lit. a) din Constituție

(Sesizarea nr. 180b/2019)

CHIȘINĂU

7 mai 2020

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *președinte*,
dlui Eduard ABABEI,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Dina Musteața, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea depusă pe 16 octombrie 2019
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în camera de consiliu,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională pe 16 octombrie 2019 de domnii Sergiu Litvinenco, Alexandru Slusari și Vasile Bolea, deputați în Parlamentul Republicii Moldova, în baza articolelor 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, privind interpretarea articolului 72 alin. (3) lit. a) din Constituția Republicii Moldova.

2. Autorii sesizării îi solicită Curții Constituționale interpretarea articolului menționat prin oferirea unui răspuns la următoarea întrebare:

„În contextul în care Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 113/2019 [potrivit căreia a fost anulat sistemul electoral mixt și a fost revigorat sistemul electoral proporțional], care a intrat în vigoare la 17 august 2019, și, totodată, există Hotărârea Curții Constituționale nr. 11/2019, pe baza cărui sistem electoral urmează a se desfășura alegerile parlamentare anticipate în situația în care acestea vor avea loc?”

3. Prin decizia Curții Constituționale din 26 decembrie 2019, sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a se prejudeca fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Asociației Promo LEX.

5. Pe data de 4 februarie 2020 a avut loc ședința Consiliului Științific Consultativ de pe lângă Curtea Constituțională, în cadrul căreia a fost abordat subiectul cadrului temporal al implementării și al aplicării normelor în materie electorală.

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

6. La ședința publică a Curții, la care a fost citit dispozitivul hotărârii, au fost prezenți domnii deputați Sergiu Litvinenco, Alexandru Slusari și Vasile Bolea, autorii sesizării.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

7. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1
Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 2
Suveranitatea și puterea de stat

„(1) Suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție.

[...]”

Articolul 38
Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

„(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

[...]”

Articolul 60
Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

„(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

(2) Parlamentul este compus din 101 deputați.”

Articolul 61
Alegerea Parlamentului

„(1) Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Modul de organizare și de desfășurare a alegerilor este stabilit prin lege organică.

(3) Alegerile deputaților în Parlament se desfășoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului precedent.”

Articolul 72
Categoriile de legi

„[...]”

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

(3) Prin lege organică se reglementează:

a) sistemul electoral;

[...]"

Articolul 76

Intrarea în vigoare a legii

„Legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei. Nepublicarea legii atrage inexistența acesteia.”

Articolul 78

Alegerea Președintelui

„[...]

(6) Procedura de alegere a Președintelui Republicii Moldova este stabilită prin lege organică.”

Articolul 112

Autoritățile satești și orășenești

„[...]

(3) Modul de alegere a consiliilor locale și a primarilor, precum și atribuțiile lor, este stabilit de lege.”

ÎN DREPT

A. ADMISIBILITATEA

8. În decizia sa din 26 decembrie 2019, Curtea a reținut că, potrivit articolului 135 alin. (1) lit. b) din Constituție, sesizarea privind interpretarea Constituției ține de competența sa *ratione materiae*.

9. De asemenea, conform articolului 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, deputații din Parlamentul Republicii Moldova au competența de a sesiza Curtea Constituțională.

10. Curtea a observat că autorii sesizării invocă o neclaritate în privința sistemului electoral care urmează a fi aplicat în cazul unor alegeri parlamentare anticipate. Această problemă reclamă o interpretare a articolului 72 alin. (3) lit. a) din Constituție, care poate fi oferită doar la etapa fondului cauzei.

11. Curtea a constatat că s-a pronunțat, în jurisprudența sa, în privința competenței Parlamentului de a stabili regulile de desfășurare a alegerilor parlamentare, însă nu s-a pronunțat în privința altor categorii de alegeri (a se vedea HCC nr. 15 din 27 mai 1998, HCC nr. 35 din 10 octombrie 2000, HCC nr. 15 din 27 mai 2014, HCC nr. 15 din 16 iunie 2015, HCC nr. 11 din 26 aprilie 2019, DCC nr. 16 din 8 iulie 2010, DCC din 12 iulie 2010, DCC nr. 4 din 14 mai 2013, DCC nr. 6 din 23 mai 2013, DCC nr. 51 din 6 iunie 2017,

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

DCC nr. 124 din 15 decembrie 2017). În același timp, **Curtea nu s-a pronunțat în privința cadrului temporal de aplicare a regulilor electorale în toate categoriile de alegeri** – parlamentare, prezidențiale și locale, și în toate situațiile (**alegeri ordinare sau anticipate, generale sau parțiale**), cu excepția unor considerente din HCC nr. 11 din 26 aprilie 2019, hotărâre cu privire la care se va pronunța la etapa aprecierii cauzei.

12. Având în vedere importanța interpretării dispozițiilor constituționale, Curtea Constituțională tratează sesizările de acest tip cu o exigență deosebită. Acestea pot fi acceptate pentru examinare în fond doar în cazul în care dispozițiile constituționale a căror interpretare se solicită sunt incerte, neclare sau incomplete (a se vedea DCC nr. 6 din 23 mai 2013, § 24).

13. Scopul interpretării normelor constituționale este să asigure unitatea și înțelegerea corectă a conținutului și a sensului lor, să soluționeze divergențele juridice și politice apărute în legătură cu perceperea și aprecierea normelor constituționale (a se vedea DCC nr. 51 din 6 iunie 2017, § 27).

14. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că prerogativa cu care a fost investită prin articolul 135 alin. (1) lit. b) din Constituție presupune stabilirea sensului normelor constituționale, ținând cont de **caracterul general al normei**, de situațiile concrete pe care legiuitorul constituant nu avea cum să le prevadă la momentul elaborării normei, precum și de **situațiile complexe în care norma trebuie aplicată** (a se vedea în acest sens DCC nr. 51 din 6 iunie 2017, § 25).

15. În acest context, Curtea a observat că norma din articolul 72 alin. (3) lit. a) din Constituție, care prevede că sistemul electoral se reglementează prin lege organică, are un caracter general și se referă la situații complexe în care norma trebuie aplicată.

16. Având în vedere caracterul său de suveran în materia controlului de constituționalitate, Curtea a decis să abordeze de o manieră mai vastă problema cu care a fost sesizată. Ea a considerat că articolul 72 alin. (3) lit. a) din Constituție trebuie interpretat în coroborare cu prevederile articolelor 61 alin. (2), 78 alin. (6) și 112 alin. (3). În consecință, interpretarea pe care o va oferi va viza cadrul temporal de aplicare a regulilor electorale la toate categoriile de alegeri – parlamentare, prezidențiale și locale, și în toate situațiile (**alegeri ordinare sau anticipate, generale sau parțiale**).

17. Astfel, Curtea a observat că, în contextul menționat *supra*, sunt întrunite condițiile de admisibilitate a unei sesizări privind interpretarea Constituției.

B. FONDUL CAUZEI

A. Argumentele autorilor sesizării

18. Autorii sesizării susțin că, în jurisprudența sa constantă, Curtea Constituțională a reținut că regulile care vizează sistemul electoral ce urmează a fi aplicat în cadrul alegerilor Parlamentului țării reprezintă

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

apanajul exclusiv al Parlamentului. Autorii sesizării consideră că, prin Hotărârea nr. 11 din 26 aprilie 2019, Curtea Constituțională și-a revizuit substanțial jurisprudența anterioară, în sensul în care Parlamentul nu ar mai avea apanajul exclusiv de a stabili sistemul electoral care trebuie aplicat în cazul alegerilor legislative, în special în cazul celor anticipate. Ca rezultat al acestei revizuirii, a apărut o neclaritate în ceea ce privește sistemul electoral care urmează a fi aplicat în cazul unor alegeri parlamentare anticipate, în eventualitatea în care acestea vor avea loc până la expirarea legislaturii complete.

19. Autorii sesizării menționează că Parlamentul a anulat sistemul electoral mixt și a revigorat sistemul electoral proporțional, stabilind că intrarea în vigoare a legii este momentul publicării în Monitorul Oficial. Consacrarea constituțională a reglementării de către Parlament a sistemului electoral nu presupune doar stabilirea în lege a acestui sistem, ci și determinarea momentului punerii acestuia în aplicare.

20. Din perspectiva autorilor sesizării, necesitatea clarificării legislației electorale care ar fi aplicabilă într-un eventual scrutin anticipat își are sursa în importanța asigurării accesibilității și previzibilității cadrului normativ. Aceștia nu cunosc pe baza cărui sistem electoral ar trebui organizate eventualele alegeri anticipate următoare.

B. Argumentele autorităților

21. În opinia sa, Președintele Republicii Moldova menționează că chestiunea reglementării sistemului electoral și cea a organizării și a desfășurării alegerilor sunt puse în sarcina legislatorului. În acest sens, Parlamentul dispune de o marjă largă de discreție. Marja de discreție pe care o acordă Constituția legislatorului prezintă, *mutatis mutandis*, similarități cu marja de apreciere pe care le-o acordă Curtea Europeană statelor membre la Convenție în privința conceperii și a implementării sistemelor electorale.

22. Președintele Republicii Moldova notează că orice modificare de amploare a legislației electorale presupune dezbateri și consultări publice nu doar între partidele politice reprezentate în Parlament, ci și între actorii relevanți din afara Parlamentului și societatea civilă, fapt care trebuie să conducă la apariția unui consens larg. Schimbarea sistemului electoral trebuie să urmărească o mai bună realizare a intereselor alegătorilor și trebuie să evite orice percepție care favorizează vreun partid politic. Prin adoptarea Legii nr. 113/2019 s-a revenit la sistemul electoral aplicabil în perioada 1994-2017, deoarece implementarea sistemului electoral mixt s-a dovedit a fi una defectuoasă pentru Republica Moldova.

23. Aplicarea standardelor internaționale, în special în privința frecvenței și a perioadei modificării sistemelor electorale, merită a fi analizată la etapa elaborării actului normativ. Totuși, în acest caz, dilema vizează aplicarea legii, care de altfel este deja în vigoare, iar legea criticată este abrogată.

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

Președintele Republicii Moldova consideră că în ipoteza desfășurării unor eventuale alegeri anticipate urmează a fi aplicată legea în vigoare.

24. În opinia prezentată, Parlamentul a menționat că schimbarea sistemului electoral este un drept suveran al statului și doar Parlamentul decide, ținând cont de dezvoltarea social-politică a țării, care sistem electoral este mai potrivit. Totodată, în exercitarea funcției legislative, nu pot fi ignorate recomandările comunității internaționale, potrivit cărora sistemul electoral urmează a se ghida de principiul stabilității și predictibilității. În pct. 65 și 66 din Codul bunelor practici în materie electorală se subliniază că libertatea de a alege un sistem electoral ține de decizia suverană a statului, însă această decizie poate fi exercitată sub rezerva respectării principiilor și regulilor societății democratice, inclusiv a regulii potrivit căreia modificarea sistemului electoral trebuie să aibă loc cu cel puțin un an înaintea alegerilor. Nu poate fi contestat dreptul legislativului de a schimba sistemul electoral prin adoptarea unei legi organice, însă aceste modificări legislative urmează a fi în corespundere cu recomandările și jurisprudența europeană în materie electorală.

25. Guvernul a menționat că dispoziția constituțională a articolului 72 alin.(3) lit. a) din Constituție a făcut obiectul interpretării prin Hotărârea nr. 11 din 26 aprilie 2019, inclusiv în partea ce ține de organizarea alegerilor anticipate. Prin urmare, noile prevederi din Codul electoral și din Legea despre statutul deputatului în Parlament, adoptate prin Legea nr. 113/2019 pentru modificarea unor acte legislative, prin care a fost introdus sistemul electoral proporțional, se vor aplica numai pentru viitor, în conformitate cu aprecierea dată de Curtea Constituțională prin Hotărârea nr.11 din 26 aprilie 2019.

26. Asociația Promo-LEX susține, în opinia sa scrisă, că Parlamentul are atribuția de a decide în privința sistemului electoral și implicit în privința termenelor de intrare în vigoare și de aplicare a acestuia, problemele respective fiind de oportunitate, nu de constituționalitate.

27. Jurisprudența Curții Constituționale a fost modificată prin Hotărârea nr. 11 din 26 aprilie 2019, care limitează Parlamentul în dreptul său de a schimba sistemul electoral. Asociația Promo-LEX consideră că modificarea jurisprudenței Curții Constituționale în materie de limitare sau de condiționare a activității Parlamentului pentru schimbarea sistemului electoral este de natură să inducă în eroare și să creeze precedente de interpretare diferențiată a aceluiași norme constituționale.

28. Asociația Promo-LEX menționează că precedentul privind revigorarea prevederilor constituționale cu opt luni înainte de desfășurarea alegerilor pentru Președintele Republicii Moldova (HCC nr. 7 din 4 martie 2016) demonstrează că Parlamentul nu poate fi ținut să respecte termenul de un an de la schimbarea sistemului electoral și cu atât mai mult să implementeze noul sistem electoral doar în cadrul alegerilor ordinare. Standardele internaționale privind stabilitatea dreptului electoral, inclusiv de

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

respectare a termenului de un an de la adoptarea unui nou sistem electoral, au caracter de recomandare, însă instituirea unei perioade de timp (de exemplu, de la începutul perioadei electorale sau de la data când a fost stabilită data alegerilor) în care să fie interzisă operarea modificărilor în cadrul legal și normativ existent, inclusiv cel subordonat legii, este oportună și necesară pentru asigurarea previzibilității și a transparenței procesului electoral.

C. Aprecierea Curții

29. Curtea reiterează că, în sensul articolului 2 din Constituție, o democrație veritabilă poate fi constituită numai de către popor, prin exercitarea suveranității naționale în mod direct ori prin intermediul reprezentanților săi, aleși în cadrul unui scrutin democratic (HCC nr. 15 din 27 mai 2014, § 46).

30. Dispozițiile constituționale ale articolului 2 trebuie coroborate cu prevederile articolului 38 din Constituție, potrivit cărora voința poporului constituie baza puterii de stat, aceasta exprimându-se prin alegeri libere, care au loc în mod periodic, prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

31. Curtea menționează că exercitarea dreptului de vot are loc prin intermediul alegerilor. În acest sens, în Hotărârea nr.15 din 27 mai 1998, ea a reținut următoarele: „Alegerile constituie nu numai un mijloc de exercitare de către cetățeni a drepturilor lor politice, consacrate de Constituție, ci și un mijloc de dotare a instituțiilor unui stat democratic cu o capacitate coerentă de expresie, pentru a face posibilă organizarea unor centre de decizie politică, eficiente și în măsură să imprime activității de stat o orientare general nefragmentată.”

32. Potrivit articolului 72 alin. (3) lit. a) din Constituție, Parlamentul trebuie să reglementeze, prin lege organică, sistemul electoral. Cu privire la această competență a Parlamentului, în Hotărârea nr. 15 din 27 mai 1998, Curtea Constituțională a reținut: „Parlamentul este unicul organ în măsură să adopte orice tip de scrutin sau modalitate de atribuire a mandatelor de deputat. Astfel, **rămâne la discreția organului legislativ să decidă care sistem electoral să fie aplicat: majoritar, proporțional sau mixt [...]. Opțiunea pentru o variantă sau alta și consfințirea ei în legea electorală depinde de situația social-politică din țară, de nivelul de dezvoltare a sistemului politic din societate.** [...] Statul aplică legal un anumit tip de scrutin pornind de la nivelul dezvoltării sistemului politic al societății, de la problemele pe care și le propune pentru soluționare și de la alte circumstanțe. Aceasta este o chestiune de **oportunitate politică.**” Astfel, Curtea reiterează că în exercițiul atribuțiilor de legiferare, reglementate de dispozițiile articolului 72 din Constituție, Parlamentul este în drept să adopte, să modifice și să abroge normele referitoare la sistemul electoral (a se vedea HCC nr. 15 din 16 iunie 2015, § 51; DCC nr. 51 din 6 iunie 2017, § 36).

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

33. În același timp, Curtea a mai subliniat în jurisprudența sa că, deși Parlamentul are competența de a reglementa prin lege organică sistemul electoral, această competență **nu poate să excedă spiritului și literei Constituției** (HCC nr. 15 din 27 mai 2014, §52; HCC nr. 15 din 16 iunie 2015, § 52). **Reglementările pe care le adoptă trebuie să respecte caracterul accesibilității, clarității și previzibilității legii.** La adoptarea Codului electoral și a oricărei legi organice de modificare sau completare a acestuia, Parlamentul trebuie să acționeze în conformitate cu valorile constituționale ale statului de drept (a se vedea HCC nr. 15 din 27 mai 2014, § 53; DCC nr. 51 din 6 iunie 2017, § 36; DCC nr. 124 din 15 decembrie 2017, § 40).

34. Curtea notează că alegerea unui sistem electoral reprezintă o decizie importantă pentru orice democrație și nu ar trebui să fie adoptată ca un compromis politic de către grupurile politice, **ci printr-un consens larg obținut într-un proces de consultații publice.** Această decizie ar trebui să constituie rezultatul unui proces transparent, cu implicarea partidelor parlamentare și extraparlamentare, precum și **a reprezentanților societății civile. Obținerea consensului privind alegerea unui sistem electoral contribuie la acceptarea, legitimitatea și stabilitatea sistemului de guvernare** (a se vedea Avizul comun al Comisiei de la Veneția și OSCE CDL-AD(2017)012 din 15, 16-17 iunie 2017 privind sistemul electoral pentru alegerile parlamentare din Republica Moldova, § 36).

35. În Hotărârea sa nr. 11 din 26 aprilie 2019, Curtea a interpretat prevederile articolelor 61 și 72 din Constituție, ajungând la concluzia imposibilității de a organiza alegeri parlamentare anticipate pe baza unui alt sistem electoral decât cel aplicat la alegerile parlamentare ordinare.

36. În această Hotărâre (§§ 20-21), Curtea a făcut trimitere la Codul bunelor practici în materie electorală, adoptat de către Comisia europeană pentru democrație prin drept (Comisia de la Veneția) în cadrul celei de-a 52 reuniuni plenare (Veneția, 18-19 octombrie 2002). Acest Cod conține reguli care trebuie respectate atunci când se urmărește modificarea legislației electorale. Una dintre reguli constă în faptul că elementele fundamentale ale legislației electorale, în special sistemul electoral propriu-zis, compunerea comisiilor electorale și constituirea circumscripțiilor electorale, nu trebuie modificate decât cu cel puțin un an înainte de alegeri, sau trebuie înscrise în Constituție sau formulate într-un act cu o forță juridică mai mare decât cea a unei legi obișnuite.

37. Comisia de la Veneția subliniază că principiile fundamentale ale sistemului electoral european pot fi garantate **numai dacă sunt respectate câteva condiții-cadru.** Una dintre aceste condiții prevede că **legea electorală trebuie să se bucure de o anumită stabilitate, pentru a nu face obiectul unei manipulări partizane** (paragraful 58 din Codul bunelor practici în materie electorală). **Stabilitatea dreptului este un element important al credibilității procesului electoral și este esențială pentru consolidarea**

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

democrației. Prin urmare, modificarea frecvență a normelor sau caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul. Alegătorul poate conchide, în mod corect sau incorect, că dreptul electoral este doar un instrument cu care operează cei care sunt la putere și că votul alegătorului nu mai este elementul esențial care decide rezultatul scrutinului (paragraful 63 din Codul bunelor practici în materie electorală). Astfel, **modificarea frecvență a sistemului electoral sau cu puțin timp (mai puțin de un an) înainte de alegeri ar fi, de asemenea, contrară bunelor practici în materie electorală** (paragraful 65 din Codul bunelor practici în materie electorală).

38. Curtea observă că, potrivit Comisiei de la Veneția, o modalitate de evitare a manipulărilor ar fi stabilirea în Constituție sau într-un act normativ cu o forță superioară legilor obișnuite a elementelor celor mai sensibile în materie electorală, cum ar fi sistemul electoral propriu-zis. O altă soluție, mai flexibilă ar fi cea a stabilirii în Constituție a condiției potrivit căreia, în cazul amendării legii electorale, **vechiul sistem rămâne aplicabil în cazul viitoarelor alegeri – cel puțin dacă acestea vor avea loc în anul care vine – și că sistemul nou va fi aplicat abia la scrutinele ulterioare** (paragraful 66 din Cod).

39. Potrivit paragrafului 12 al Avizului Comun al Comisiei de la Veneția și al Consiliului pentru Alegeri Democratice al OSCE CDL-AD(2017)012 din 15, 16-17 iunie 2017 (sistemul electoral pentru alegerile parlamentare), dacă sunt modificate elementele fundamentale ale legii electorale, inclusiv sistemul electoral, acest fapt ar trebui să se întâmple cu mult înainte de următoarele alegeri și, în orice caz, cu cel puțin un an înainte. **Dacă după introducerea modificărilor în sistemul electoral vor fi convocate alegeri anticipate, acest sistem ar trebui pus în aplicare cel puțin la un an de la adoptarea modificărilor.**

40. Curtea subliniază că trebuie avut ca referință **momentul publicării legii în Monitorul Oficial al Republicii Moldova**. Potrivit articolului 76 din Constituție, nepublicarea legii atrage inexistența acesteia. Dacă legea nu este publicată, nu operează prezumpția cunoașterii ei.

41. Curtea notează, având în vedere considerentele de mai sus, că soluția ei anterioară din Hotărârea nr. 11 din 26 aprilie 2019 cu privire la imposibilitatea eventualei implementări a unui alt sistem electoral în cadrul alegerilor parlamentare anticipate, decât cel aplicat la alegerile parlamentare ordinare, trebuie reevaluată.

42. Curtea consideră că, dată fiind competența sa exclusivă, Parlamentul trebuie să adopte legi organice în materie electorală având în vedere obligația generală a statului Republica Moldova de a-și spori legitimitatea politică și de a contribui la consolidarea consensului european conturat, necesitatea respectării standardelor patrimoniului electoral european, recomandărilor Comisiei de la Veneția și ale Consiliului pentru Alegeri Democratice din Avizul comun privind proiectele de lege referitoare la trecerea la sistemul electoral mixt pentru alegerile parlamentare din Republica Moldova, adoptat

HOTĂRĂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 59-a reuniune (Veneția, 15 iunie 2017) și de Comisia de la Veneția la cea de-a 111-a sesiune plenară (Veneția, 16-17 iunie 2017).

43. Consensusul european referitor la faptul că elementele fundamentale ale dreptului electoral nu ar trebui modificate cu mai puțin de un an înaintea alegerilor este reflectat în Codul bunelor practici în materie electorală, la care se face trimitere, adesea, în jurisprudența relevantă a Curții Europene (a se vedea, spre exemplu, *Petkov și alții v. Bulgaria*, 11 iunie 2009, § 52; *Ekoglasnost v. Bulgaria*, 6 noiembrie 2012, § 69; *Grosaru v. România*, 2 martie 2016, § 56).

44. Curtea consideră că pentru a asigura stabilitatea legislației electorale și a evita modificarea ei frecventă urmează să fie respectată regula conform căreia, în eventualitatea în care Parlamentul adoptă un sistem electoral nou, acesta va putea fi implementat **numai dacă modificarea legislativă a fost publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova cu cel puțin un an înainte de data alegerilor**, indiferent de tipul acestora.

45. În interpretarea sa, care poate avea doar un caracter abstract, Curtea nu poate oferi soluții concrete pentru circumstanțele actuale din Republica Moldova. Ea reține doar că rațiunile articolului 72 alin. (3) lit. a) din Constituție nu interzic desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate potrivit regulilor altui sistem electoral decât cel aplicat la alegerile parlamentare ordinare, dacă este respectată regula publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova a normelor privind sistemul electoral aplicabil cu cel puțin un an înainte de data alegerilor.

În baza articolelor 135 alin. (1) lit. b) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. b) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. În sensul articolului 72 alin. (3) lit. a) din Constituție și având în vedere bunele practici internaționale în materie electorală, cadrul temporal de implementare și aplicare a regulilor în materie electorală nu poate să depindă de tipul de alegeri – parlamentare, prezidențiale sau locale, ordinare sau anticipate, generale sau parțiale. Prevederile legale în materie electorală trebuie să fie clare și previzibile, iar în privința acestora trebuie să existe un consens social larg. Modificările în această materie trebuie să aibă loc suficient de devreme pentru a putea fi aplicate cu succes în cadrul procesului electoral, în vederea evitării încălcării dreptului la vot și a dreptului de a fi ales.

2. În sensul articolului 72 alin. (3) lit. a) din Constituție, ținând cont de competența exclusivă a Parlamentului privind reglementarea, prin lege organică, a modului de organizare și de desfășurare a alegerilor și având în

HOTĂRÂRE PENTRU INTERPRETAREA PREVEDERILOR
ARTICOLULUI 72 ALIN. (3) LIT. A) DIN CONSTITUȚIE

vedere bunele practici internaționale în materie electorală, modificările elementelor fundamentale ale dreptului electoral devin aplicabile doar dacă au fost publicate în Monitorul Oficial al Republicii Moldova cu cel puțin un an înaintea datei alegerilor.

3. Rațiunile articolului 72 alin. (3) lit. a) din Constituție nu interzic desfășurarea alegerilor parlamentare anticipate potrivit regulilor altui sistem electoral decât cel aplicat la alegerile parlamentare ordinare, dacă este respectată regula publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova a normelor privind sistemul electoral aplicabil cu cel puțin un an înainte de data alegerilor.

4. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 7 mai 2020
HCC nr. 11
Dosarul nr. 180b/2019